

Rettighetstap.

Forslag om nye lovregler i Norge.

Av sorenskriver OLE F. HARBEK.

Den norske Straffelovkomite (Det sakkyndige råd for strafferettslige spørsmål) har i november 1950 avgitt innstilling om forandringer i lovgivningen om rettighetstap. Komiteen har ved avgivelsen av innstillingen bestått av de faste medlemmer sorenskriver Ole F. Harbek (formann), riksadvokat Andreas Aulie (næstformann), professor dr. juris Johs. Andenæs og høyesterettsadvokat Rolv Ryssdal, og dessuten som særskilt oppnevnte politimester Kr. Welhaven og kontreadmiral E. Corneliussen, sistnevnte under behandlingen av spørsmålet om fradømmelse av rett til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt.

Representanter for komiteen deltok i et møte i København 24.—25. mars 1949 sammen med delegerte fra andre nordiske land, hvor spørsmålet om rettighetstap ble behandlet. Det ble her gitt en felles uttalelse inneholdende et resymé av de synsmåter som var kommet frem under konferansen, men noe felles nordisk forslag til nye lovregler er ikke blitt forsøkt utarbeidet i dette emne.

De lovregler som ble gitt i den norske straffelov av 22. mai 1902 §§ 29—32 og som fremdeles gjelder uforandret, har det fra tid til annen vært reist en del innvendinger mot, særlig gjelder dette for tap av de såkalte statsborgerlige rettigheter (stemmerett og rett til å oppnå offentlig tjeneste). Men noe arbeid med revisjon av disse lovregler har tidligere ikke vært tatt opp.

I *Sverige* har lovbestemmelsene om rettighetstap vært gjenstand for ny lovgivning flere ganger. Etter lovrevisjonen av 1936 er tap av stemmerett og tap av adgangen til å oppnå offentlig tjeneste helt bortfalt, likeså tap av retten til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt. Det er heller ikke adgang til å fradømme den skyldige retten til å utøve en næring eller et yrke. Det eneste rettighetstap som det fremdeles er adgang til å idømme, er avskjed og suspensjon fra offentlige stillinger eller verv.

Den innstilling som den norske straffelovkomite nå har avgitt, følger i adskillig utstrekning den samme linje som den svenske lovgivning, men det er også en del avvikelser.

I det følgende skal gis et utdrag av komiteens innstilling.

1. Offentlig tjeneste.

Den nåværende bestemmelse i strl. § 29 nr. 1 gjelder tap av offentlig tjeneste som *den skyldige innehar* på det tidspunkt da dommen avvises. Tap av adgangen til å oppnå ny offentlig tjeneste, jfr. § 29 nr. 2, skal omhandles nedenfor.

Med offentlig tjeneste siktes her ikke bare til lønnede stillinger som embetsmenn eller tjenestemenn i statens eller en kommunes forvaltning, men også til lønnede eller ulønnede verv som innehaveren er valgt eller oppnevnt til.

Komiteen uttaler at det neppe vil herske noen meningsforskjell om at det i visse tilfelle er både rimelig og påkrevet at en offentlig tjenestemann skal kunne avskjediges når han har gjort seg skyldig i en straffbar handling av så alvorlig karakter at det ikke er forenlig med det offentliges interesser at han fortsetter i stillingen. Den domstol som behandler saken og som derfor kjenner tjenestemannens forhold, vil best kunne gjøre seg opp en mening om hvorvidt tjenestemannen ved den straffbare handling har vist seg uskikket eller uverdig til å fortsette i stillingen, og det ville være lite rimelig om ikke domstolen her skulle kunne treffe avgjørelsen.

Straffelovkommisjonen av 1885 uttalte i sin innstilling av 1896 side 50, at det ved rettighetstap »ikke handles om et sedvanlig straffeonde, tilføyet for dette ondes egen skyld«, men om »en forholdsregel hvis innerste grunn dog er å beskytte samfunnets viktigste interesser mot misbruk av uverdige«. Det kan spørres om det er i samsvar med dette syn å fastsette tap av offentlig tjeneste som en *straff*, eller om det ikke ville være riktigere å se rettighetstapet som en sivil følge av den skyldiges handling. Uten at det er gitt noen nærmere begrunnelse har straffeloven av 1902 fastsatt tap av offentlig tjeneste som straff, enten hovedstraff eller tilleggsstraff.

Komiteen finner ikke at det er tilstrekkelig grunn til å gjøre noen forandring i straffeloven på dette punkt. Det er riktignok så, sier komiteen, at *formålet* med å idømme rettighetstap ikke er å tilføye den skyldige noe straffeonde, eller noe onde i det hele tatt. Det idømmes bare fordi det er påkrevet for det offentliges interesser. Men det er klart at domfelte vil føle fradømmelse av offentlig tjeneste som et onde, selv om dette ikke er formålet med fradømmelsen, og at den derfor vil føles likeverdig med straff. Mange bestemmelser i straffeloven tilligger dette så stor vekt at den for vedkommende forbrytelse fastsetter en straff av *enten* fengsel (eller bøter) *eller* tjenestens tap. Dersom en her idømmer tap av offentlig tjeneste, ville det være mindre naturlig å si at »straff« skal falle bort, om en finner at tapet av tjenesten bør være en tilstrekkelig reaksjon. Det er i virkeligheten mer treffende å si at den skyldige straffes med tap av tjenesten.

Komiteen foreslår at tap av offentlig tjeneste ikke i noe tilfelle skal være en automatisk følge av straffedommen, selv om domfelte blir ilagt fengselsstraff på 6 måneder eller mer. Som oftest kan en nok regne med at en person er uskikket til å inneha en offentlig tjenestestilling når han idømmes en så streng straff. Men unntak kan forekomme, særlig for de mer underordnede stillinger. Det synes iallfall rimelig å gi domstolene adgang til å unnlate fradømmelse av tjenesten. På den annen side foreslår Komiteen at det ikke skal være utelukket å idømme avskjed, om den skyldige for øvrig bare dømmes til en straff av bøter. Nettopp fordi han idømmes tap av tjenesten, kan det være grunn til å unnlate å idømme fengselstraff, såfremt vedkommende straffebestemmelse gir adgang til dette.

Komiteen foreslår i § 15 en alminnelig bestemmelse om at rettig-

hetstap kan idømmes ved siden av eller *istedenfor* annen straff. Når den skyldige idømmes avskjed fra offentlig tjeneste, kan således annen straff falle bort. Dette gjelder dog ikke når loven har fastsatt en frihetsstraff på minst 1 år.

Spørsmålet om å gi adgang til — således som etter den svenske lov — å idømme *suspensjon*, d.v.s. tap av offentlig tjeneste for en bestemt tid, har vært overveid av komiteen. Men den kommer til at det ikke bør være adgang til dette.

Når først tjenestemannens forgåelser er så graverende at det er nødvendig å fjerne ham fra stillingen, mener komiteen at det er riktigst ikke å begrense fjernelsen til et bestemt tidsrom. Det får heller overlates til administrasjonen (ansettelsesmyndigheten) å avgjøre om tjenestemannen kan ansettes på ny i offentlig tjeneste. Det vil ikke være noen rettslig hindring mot at han på ny ansettes i den samme stilling som han er avskjediget fra. Men som regel vil det vel være heldigere å anbringe ham i en annen stilling eller på et annet sted, hvis det i det hele tatt bør bli spørsmål om ny ansettelse.

2. Stemmerett.

Etter straffelovens § 30 nr. 2 mister en domfelt alltid de »statsborgerlige rettigheter«, derunder stemmerett i offentlige anliggender i 10 år, såfremt han blir idømt fengsel i 1 år eller mer. Dessuten har retten adgang til å fradømme tiltalte disse rettigheter når han blir dømt til fengsel under 1 år eller hefte i minst 3 år eller tap av offentlig tjeneste.

Komiteen foreslår at adgangen til å idømme tap av statsborgerlige rettigheter skal utgå av loven. Komiteen fremholder at når en straffedømt har sonet sin straff, er det offentlige interessert i at den domfelte snarest mulig kan bli et nyttig medlem av samfunnet og finne seg til rette på like fot med andre. Dette blir vanskeliggjort når den domfelte etter avsoningen fremdeles skal være offentlig stemplet som forbryter ved å være fratatt de statsborgerlige rettigheter.

Dersom en skulle opprettholde adgangen til å fradømme en domfelt stemmeretten, måtte det kunne påvises at det av samfunnsmessige grunner er påkrevet eller ønskelig å hindre at den som er dømt som forbryter, skal kunne utøve stemmeretten.

Det vil naturligvis kunne sies at den som har forbrutt seg på en slik måte at han blir idømt en lengere fengselsstraff, er lite verdig til å utøve stemmerett. Og det ville være uheldig om slike domfelte personer skulle kunne ha noen virkelig innflytelse på de offentlige anliggender. Men i virkeligheten er det utenkelig at de skulle ha det. Det er her tale om et så lite fåtall, at det ikke spiller noen rolle for utfallet av et valg om disse enkelte, som egentlig ikke er verdig til å utøve denne samfunnsrett, har deltatt i valget. Dertil kommer at atskillige personer av den kategori det her gjelder, sikkert ikke engang vil benytte seg av stemmeretten.

Den eneste virkelige betydning som en fradømmelse av stemmeretten har, kan derfor sies å være at den legger hindringer i veien for

en domfelt, som har sonet sin straff, men som forsøker å rette seg opp igjen. Det blir derfor de beste av de domfelte som virkelig rammes av rettighetstapet, mens det for de andre ikke har synderlig betydning at de er fradømt rettigheter som det for dem allikevel ikke vil bli spørsmål om å benytte.

Komiteen mener derfor at det ikke er betenkelig å oppheve adgangen til å fradømme en domfelt stemmeretten. Den henviser til erfaringene fra Sverige, hvor adgang til fradømmelse av stemmerett ble opphevet i 1936, uten at det vites fra noe hold å være gjort gjeldende at opphevelsen har hatt uheldige følger.

Komiteen gjør dog her unntagelse for landssvikforbrytelser, angrep på statsforfatningen og valgmisligheter. For slike forbrytelser foreslår den at det skal være adgang til å idømme tap av stemmerett for et tidsrom av inntil 5 år. Komiteen har tenkt på situasjoner som dem som oppsto etter okkupasjonen 1940—1945, hvor det av hensyn til den offentlige ro og orden kan være påkrevet å ta stemmeretten for en tid fra personer som har forbrutt seg mot den nasjonale solidaritet.

3. Adgangen til å oppnå offentlig tjeneste.

Retten til å kunne oppnå offentlig tjeneste er en av de »statsborgerlige rettigheter« som omhandles i strl. § 30 nr. 2. Tap av disse rettigheter omfatter således etter den gjeldende lov nødvendigvis både stemmerett og adgang til å oppnå offentlig tjeneste.

Det som foran er sagt om stemmeretten, mener komiteen gjelder i det vesentlige også for adgangen til å oppnå offentlig tjeneste. En straffedom bør ikke føre med seg flere skadelige følger for domfelte enn nødvendig. Samfunnet er interessert i at den domfelte skal bli ferdig med sin straff og følgene av sine forgåelser, og bli et nyttig medlem av samfunnet.

Det er imidlertid en selvsagt ting at det ofte vil være utilrådelig å la en tidligere domfelt få en offentlig tjenestestilling. Men det vil ikke alltid og ubetinget være tilfellet. Det kommer her an på hva slags offentlig tjeneste det gjelder, og på karakteren av den forbrytelse som den domfelte har gjort seg skyldig i.

Spørsmålet blir først og fremst om det er til stede noen fare for at en domfelt skal oppnå en offentlig tjeneste som han bør utelukkes fra. Når det gjelder en tjenestestilling, er det som oftest et ansettelsesråd etter offentlig konkurranse. Til en del offentlige ombud skjer oppnevningen ved valg. Det er neppe noen grunn til å tro at ansettelsesmyndigheten eller en velgende forsamling vil ansette eller oppnevne en person som de vet har gjort seg skyldig i en alvorlig forbrytelse. Det er kanskje mer sannsynlig at de vil legge en uforholdsmessig stor vekt selv på en mindre lovovertrødelse.

Komiteen uttaler videre at det ved en ansettelse vil være av stor interesse for ansettelsesmyndigheten å vite om den som skal ansettes, har gjort seg skyldig i noen straffbar handling. Det vil derfor ofte være av betydning å få undersøkt om vedkommende er straffedømt.

Det vil være ansettelsesmyndighetens sak å innhente de opplysninger om dette som den finner grunn til, på samme måte som når det gjelder ansøkerens kvalifikasjoner. Men det har forholdsvis liten interesse å ha adgang for domstolene til å fradømme en domfelt adgangen til å oppnå offentlig tjeneste. Noe rettskrav på å få en offentlig stilling vil han ikke ha i noe tilfelle, og for å sikre betryggende ansettelser eller valg til offentlige stillinger eller verv er en slik fradømmelse utilstrekkelig og av liten betydning.

Komiteen foreslår derfor at også adgangen til å fradømme den skyldige rett til å oppnå offentlig tjeneste utgår av loven.

4. Tap av rett til å utøve visse yrker.

Etter strl. § 30 nr. 4, jfr. § 29 nr. 4, kan den skyldige fradømmes retten til å inneha stilling som sakfører, lege, dyrlege, apoteker, jordmor, prest eller menighetsforstander, bestyrer av eller lærer ved undervisningsanstalt, oppdragelsesanstalt eller barnehjem eller som skipsfører. Vilkåret for dette er at den skyldige idømmes fengselsstraff eller tap av offentlig tjeneste, og at han »ved den straffbare handling har vist seg uverdig til den for stillingen fornødne tillit« eller har »krenket plikter som påhvilde ham i kraft av stillingen, og det foreligger fare for gjentagelse.«

Videre forutsetter strl. § 30 nr. 5, jfr. § 29 nr. 5, at domstolen kan frata en domfelt adgang til å drive en bestemt næringsvei i de tilfelle hvor særlige lovbestemmelser gir regler om dette.

De rettighetstap det her er tale om, er — likesom tap av offentlig tjeneste — temmelig forskjellig fra tap av de statsborgerlige rettigheter. Rettighetstapet er en nødvendig foranstaltning for å verge samfunnet mot den fare som er forbundet med å la domfelte fortsette å utøve et bestemt yrke eller inneha en stilling.

Komiteen mener at staten ikke kan oppgi adgangen til å føre kontroll med visse yrker som det offentlige er særlig interessert i blir utøvet på en lovlydig og forsvarlig måte, og til å få fradømt en lovovertreder retten til å utøve yrket når det foreligger et mer graverende forhold. Som regel gjelder det her yrker som forutsetter en viss almen tillit hos utøveren og som ikke kan drives uten spesielle kvalifikasjoner og etter bevilling av det offentlige. I prinsippet er således begrunnelsen for adgangen til å fradømme den skyldige retten til et slikt yrke den samme som for adgangen til å fradømme offentlig tjeneste som den skyldige innehar. Heller ikke her er det tale om noen vanlig straff, men om en forføyning som finnes påkrevet av almene hensyn. Som et moment ved vurderingen av disse hensyn kommer naturligvis inn også samfunnets interesse i at ingen blir fratatt sine eksistens- eller ervervsmuligheter uten tvingende grunner.

Komiteen har derfor i utkastet til § 29 nr. 2 foreslått adgang for domstolene til å fradømme den skyldige retten til å utøve et yrke eller en virksomhet, enten for alltid eller for en bestemt tid av inntil 5 år. Dette rettighetstap vil domstolen kunne knytte til enhver fellende

straffedom, såfremt den skyldige ved den straffbare handling har vist seg uskikket eller uverdigg til stillingen eller virksomheten.

Det nye danske lovutkast har forkastet uverdighetskriteriet og i stedet latt det være avgjørende om den straffbare handling begrunner en »nærliggende fare for misbruk av stillingen eller vervet«.

Komiteen uttaler, at den er enig med den danske straffelovkommisjon i at den avgjørende grunn til å fradømme en person rett til å inneha en stilling eller utøve en virksomhet som regel må søkes i faren for misbruk. En annen sak er det at enkelte stillinger eller yrker kan gi en særlig lett adgang til misbruk og at det derfor her kan være større praktisk behov for adgangen til fradømmelse enn ellers.

Det kan sies at lovgrunnen kommer klarere fram dersom en, slik som det er gjort i det danske lovutkast, helt sløyfer uverdighetskriteriet og i stedet sier direkte i loven at det er faren for misbruk som er avgjørende for adgangen til fradømmelse. I komiteens utkast til endringer i handelsloven og håndverksloven er det gjort til vilkår for å nekte handels- eller håndverksbrev, at det på grunn av det forhold vedkommende er kjent skyldig i, er »særlig grunn til å frykte for at han under utøvelsen av næringen vil foreta nye straffbare handlinger«. Derimot har komiteen vært i tvil om det er tilrådelig i den alminnelige regel om fradømmelse av rett til stilling eller yrke å kreve dokumentert en nærliggende fare for misbruk. Det kan for det første sies at ved visse yrker også en noe mer fjerntliggende fare bør kunne komme i betraktning på grunn av de store interesser det gjelder. Denne tanke har hatt betydning for lovgivningens oppstilling av vandelkrav som betingelse for å få bevilling som lege, sakfører, fonds- og aksjemegler o.s.v. For det annet kan det tenkes at det på grunn av den sosiale funksjon som tilligger visse stillinger eller yrker, har en viss samfunnsmessig betydning å oprettholde en alminnelig tillit til standens rettskaffenhet og lovlidighet, på liknende vis som det er en samfunnsinteresse i å oprettholde tilliten til den offentlige tjeneste. Komiteen viser her til det som den danske straffelovkommisjon har uttalt om sakføreryrket. Det byr derfor på visse betenkeligheter helt å avskjære domstolene fra å ta hensyn til andre momenter enn faren for misbruk, og komiteen er blitt stående ved å bruke samme uttrykk her som når det gjelder fradømmelse av offentlig tjeneste. Vilkårene for fradømmelse er at den skyldige har vist seg uskikket eller uverdigg til stillingen eller virksomheten. Det overlates derved til domstolens skjønn både hvilken faregrad med hensyn til fremtidige misbruk som skal kreves og om det i særlige tilfelle skal tas hensyn til andre momenter enn faren for misbruk.

5. *Tap av retten til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt.*

Etter strl. § 30 nr. 3, jfr. § 29 nr. 3, kan domstolen fradømme den skyldige retten til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt, såfremt han ved den straffbare handling har vist seg uverdigg til å gjøre slik tjeneste. Rettighetstapet gjelder for 10 år (beregnet på den måte som § 31 fast-

setter), og vilkåret for fradømmelse er også at den skyldige blir idømt enten fengselsstraff, hefte i minst 3 år eller tap av offentlig tjeneste.

Begrunnelsen for å fradømme tiltalte verneretten er ikke at han i tillegg til den øvrige straff han idømmes, også skal tilføyes den tort at han fratras den heder som det er å utføre sin verneplikt. Det er i det hele tatt ikke tale om noen æresstraff. Meningen er at fradømmelse av verneretten skal skje når domfelte ved sin straffbare handling har lagt for dagen egenskaper som gjør det skadelig for forsvarsmakten å ha ham i sin tjeneste. Fradømmelsen er en foranstaltning som anses påkrevet for å verge forsvaret og dermed samfunnet mot skadelige følger som domfeltes tjenestegjøring ville kunne medføre.

Det vil i og for seg ikke være forbrytelsens grovhet som bør være avgjørende for om verneretten skal fradømmes en domfelt. At han idømmes en lang fengselsstraff, medfører således i og for seg ikke at han av den grunn bør miste verneretten. Derimot vil f.eks. den som dømmes for å hengi seg til lediggang eller drukkenskap eller som har for vane å begå tyverier eller naskerier, være uskikket til å tjenestegjøre. Forsvaret vil ikke ha nytte av ham, og han vil lett kunne være til ulempe ved å skape uorden og vanskeliggjøre disiplinen. Det samme gjelder om domfelte har lagt for dagen en karakterløshet som gir en nærliggende mulighet for at han vil foreta skadelige handlinger om han innkalles til tjeneste, likeså om han er dømt for landsforredersk forhold.

Komiteen mener en ikke kan undvære adgangen til å utelukke en person fra militærtjeneste. Men i stedet for — som den nåværende lov gjør — å la domfeltes »uverdighet« være avgjørende for tap av verneretten, finner komiteen at det rammer formålet med bestemmelsen bedre å sette som vilkår at det »vil være i strid med forsvarets interesser om han gjør tjeneste«. Utkastet antas å ville medføre en mere rasjonell praksis og å gi et bedre vern for forsvarets interesser.

Etter den gjeldende lov er det alltid for et tidsrom av 10 år, at retten til å gjøre militærtjeneste fradømmes. Komiteen finner en slik tidsbegrensning lite rasjonell. Når fradømmelsen skjer fordi det vil være skadelig for forsvaret at domfelte gjør tjeneste, vil det vel som oftest være grunn til å gjøre rettighetstapet gjeldende for alltid. Det bør derfor overlates til domstolen å avgjøre om det er grunn til å sette en tidsbegrensning i det enkelte tilfelle.

Komiteen foreslår at det skal være adgang for forhørsretten til å la domfelte få verneretten tilbake. En slik afgjørelse blir å treffe ved kjennelse, som kan påkjæres.

Det kan spørres om den foreslåtte bestemmelse om adgang til å fradømme verneretten er et tilstrekkelig vern mot å få skadelige elementer i forsvaret. Dette spørsmål, sier komiteen, må utvilsomt besvares med nei. Det ligger imidlertid utenfor komiteens oppgave å utrede spørsmålet om den alminnelige adgang til å unnlate å innkalle en person til å utføre militærtjeneste. De nødvendige bestemmelser om dette hører hjemme i loven om verneplikt og utskrivning, som har regler

om militær tjenestedyktighet — stridsdyktighet og arbeidsdyktighet. Udyktighet kan skyldes såvel psykiske som fysiske mangler.

Næringslovgivningen.

Lov om handelsnæring av 8. mars 1935 § 18 utelukker fra å få handelsbrev enhver som ved dom er fradømt »statsborgerlige rettigheter« eller »er i det tilfelle som grunnlovens § 52 a nevner« (suspensjon av stemmerett).

De statsborgerlige rettigheter det her siktes til, er stemmerett og adgang til å oppnå offentlig tjeneste. Adgangen til å fradømme en person disse rettigheter faller bort etter komiteens forslag. Til gjengjeld vil det bli adgang til å fradømme en person retten til å drive handel, (utkastets § 29 nr. 2.)

Formålet med en bestemmelse som den pågjeldende i lovens § 18 må være å utelukke fra handelsnæring den som tidligere har gjort seg skyldig i forbrytelser, fordi det er grunn til å frykte for at handelsvirksomheten vil gi ham en særlig fristelse eller anledning til å begå nye forbrytelser. Noe effektivt vern mot en slik fare byr bestemmelsen ikke, uttaler komiteen. Det er forholdsvis sjelden at de statsborgerlige rettigheter blir fradømt en domfelt, og det ville sikkert være ytterst sjelden at en sådan domfelt ville søke å få handelsbrev, selv om det var adgang til det. På den annen side vil det nok være atskillige av dem som dømmes for straffbare handlinger uten å bli fradømt de statsborgerlige rettigheter, som det vil være grunn til å nekte handelsbrev.

De nåværende bestemmelser om tap av statsborgerlige rettigheter gir således et dårlig grunnlag for en rimelig regel om hvem som bør være utelukket fra å ha handelsbrev. Men komiteen mener det må antas å være behov for å kunne nekte handelsbrev til en person som ved sin forbryterske vandel har lagt for dagen en karaktersvakhet av den art at utøvelse av handelsnæring lett vil føre ham inn i nye forbrytelser.

Komiteen har derfor foreslått følgende bestemmelse i § 18 i loven om handelsnæring:

»Den som har avsonet fengselsstraff, kan nektes å få handelsbrev når det på grunn av det forhold han er kjent skyldig i, er særlig grunn til å frykte for at han under utøvelse av handelsnæring vil foreta nye straffbare handlinger. En slik nektelse kan innbringes for forhørsretten som avgjør saken ved kjennelse. Den kan påkjæres etter reglene i straffeprosessloven«.

I loven om *håndverksnæring* av 25. juli 1913 har komiteen foreslått tilsvarende regler for håndverksbrev.

De øvrige bestemmelser i special-lovgivningen, hvor tap av statsborgerlige rettigheter er tillagt virkning, har komiteen foreslått opphevet.

Overgangsbestemmelser.

Komiteen foreslår at de nye regler om rettighetstap skal få anvendelse ikke bare for forbrytelser som er begått før lovens ikrafttreden,

men også på rettighetstap som er idømt før den nye lov. Idømt tap av statsborgerlige rettigheter vil således falle bort. Bare for landssviksaker gjelder her et unntak, men slike rettighetstap som er idømt under rettsoppgjøret, foreslås bare å skulle gjelde i 5 år fra det tidspunkt som er fastsatt i § 32. Rettighetstapet vil etter dette forslag falle bort etter 5 år regnet fra 8. mai 1945, dog således at den tid domfelte har sont frihetsstraff (eller sittet i vartektsfengsel som er kommet til fradrag i frihetsstraffen) ikke regnes med i tiden. For vernerettens vedkommende har komiteen ikke våget å gå lenger enn det allerede er skjedd ved loven av 28. juli 1949, som har medført at domfelte med frihetsstraff opp til ett år fikk verneretten tilbake 9. mai 1950. Utvilsomt finnes det også blandt dem som er dømt til lengere straffer mange som en ikke har grunn til å tro ville svikte den tillit som ble vist dem om de fikk verneretten tilbake, men det finnes også elementer som en etter komiteens mening ikke kan ta risikoen for å ta inn i militæret. En må også ta hensyn til den uro det kunne skape i avdelingene om folk, domfelt for alvorlig landssvik, ble godtatt i forsvarret uten nærmere sikting. Komiteen finner derfor at spørsmålet om domfelte skal få verneretten tilbake før tiden, må henvises til individuell avgjørelse, enten av benådningsmyndigheten eller ved kjennelse av forhørsretten etter reglene i utkastet.

Ole F. Harbek.

En kriminologisk undersøgelse og efterundersøgelse af 244 ungdoms- fængselsfanger.*)

Af stud. jur. ÅGE PETERSEN.

III. EFTERUNDERSØGELSE.

A. Denne undersøgelses sidste hovedafsnit omfatter *efterundersøgelsen*, spørsmålet om recidiv efter løsladelse fra ungdomsfængslet. Ved recidiv forstås som i indledningen omtalt, at en prøveløsladt inden udløbet af en periode på 5 år regnet fra prøveløsladelsens dato for overtrædelse af borgerlig straffelov enten idømmes straf af ubetinget fængsel eller ved fængselsnævnets resolution genindsat i ungdomsfængslet efter straffelovens § 42, 4. stk.

Den statistiske metode, der anvendes her, er den af prof. Gunnar Dahlberg i Statens off. Utredningar 1944—50 p. 339 ff, især 348 f omtalte. Om metoden må henvises til nævnte værk.

Straffet uden hensyn til arten for en eller anden lovovertrædelse, bortset fra politiske forbrydelser, er 154 eller 63,1 % af hele materialet. Indskrænker man undersøgelsesfeltet til kun at

*) Fortsat fra forrige hefte.